

Kabak

Mustafa CANSIZ

*“Bahçelerde bal kabak / Açılır tabak tabak /
Sen şeker ol ben kaymak / Yiyelim parmak parmak ...”
Gümölcine türküsünden.*

Bugün haberi kabaktan verelim. “Her şey bitti de o mu kaldı?” deseniz de, “Kel yanında kabak anılmaz” deseniz de, konumuz kabak... Önce bir tanım yapalım. Kabak: Kaptan geliyor. 1. Kap elde edilen bitki ve bu bitkinin meyvesi. 2. Kabak gibi çıplak, açık, ortada; saçtan, kıldan, tüyden arınmış... Nedense ona biraz haksızlık yapılır. Olumsuz bir çağrışımı vardır. Kılık kıyafetini, tavır ve davranışını, konuşmasını; zamansız, olgunlaşmadan, bulunduğu yeri sindirmeden, değiştirenler için “Kabak çiçeği gibi açtı” denir. Oysa bütün çiçekler gibi o da güzeldir. Erken açar tez solar. Bıktırıcı davranışlar için ise “Kabak tadı verdi” denir. Yemeğinin pek sevilmediği anlaşılıyor. İş bilmez ellerde zebil oluyorsa kabak ne yapsın? Mücverine, tatlısına bir şey diyen var mı?

Genel olarak üç türü var: Su kabağı, aş kabağı, bal kabağı. Bal kabağının tatlısı, aş kabağının mücveri güzeldir. Ayrıca bal kabağı tandıra atılır; yavaşça, sine sine pişer, ertesi gün çıkarılır, tercihe göre ya sade ya da üstüne pekmez dökülerek, kaşık kaşık yenir. Tandırın olmadığı yerlerde bu iş fırınlı sobada yapılır. Bunlar bir yana dursun, canınız çekmesin, şimdi sözü su kabağına getirelim.

Eskiden, kap kakac kıt ve pahalıyken; bunların doğal yöntemlerle elde edilmesi yoluna gidilirdi. Toprakta testi, tencere; ağaçtan bardak; kabaktan su kabı yapılırdı. Bunun için ihtiyaca göre bahçe kenarlarında iki üç köken su kabağı yetiştirilirdi. Her kökende iki üç kabak olurdu. Bazen kökenlerin kolları bahçe çitini aşıp kabaklarını, komşunun bahçesine salladığı dahi olurdu. Kabaklar olgunlaşıp sertleşince, koparılır, kurumaya bırakılırdı. Hemen kullanılmayıp yedek olarak saklanacaklar, tavan arasına atılır, fazlası konu komşuya, ihtiyaç sahiplerine dağıtılırdı. Kabak dediğin nazik gereç... En küçük bir darbeye kırılverirdi mazallah. Yedeğinin olması şarttı. Olmazsa bir süre sonra kabaksız kalınabilirdi. Kabağı kırmadan uzun süre kullanmak maharet işiydi. Her evin becereceği iş değildi. En küçük bir darbeye kırılacağından kullanırken dikkatli olunmalıydı. Parayla alınan çok kıymetli bir nesne değilse de kokusunun giderilmesi uzun süreceğinden, su kabaklarına özen gösterilirdi. Eskiden her şeye özen gösterilirdi. Mutluluk tüketmekte değil, üretmekteydi.

Kurumuş kabaktan su kabı yapmak için yukarıdan ağız tarafından küçük bir delik açılır, delikten çekirdekler çıkarılır, içi temizlenirdi. Kokusunu gidermek amacıyla içine su doldurulup bir süre bekletilirdi. Doldurulan su, arada bir değiştirilir, birkaç hafta sonra kokusu geçerdi. Kabak hazır. İçine su konur. İç su dolu kabak, ıslak bezle sarılıp sarmalanır, mutena, kuytu bir köşeye dayanırdı. Suyu soğucak olurdu. İlk suyu azıcık “çalık” olsa da giderek kokusu kaybolurdu. Tabii bütün bu işler yapılırken buzdolabı yoktu, kap kakac pahalıydı.

Büyüğünden içme suyu kabı yapılan su kabağının küçüğü de işe yarardı. Küçüğünden “sepecek” yapılırdı. “Sepecek” dediğimiz su serpme işine yarayan el tası. Çamaşır yıkarken sığağa karşı dayanıklı olduğundan kaynamış su kazanından çamaşırın üstüne “sepecek”le su serpilirdi.

Eskiden şarap da konurmuş su kabağına. İki örnek verelim. İlk Bâki'den: *“Yâd-ı lebinde işret için bûstânlara / Elle çekildi bâde-i gülgün kabak kabak.”* İkincisi Aşki'den: *“Bezm-i mihnette dü çeşmim dembedem dökerdi yaş / Toptolu meyle mudâm iki kabağım var.”*

Artık günümüzde kabaktan su içen yok, bade için de yok. Kap kakac yapılmıyor. Lamba, bebek ve değişik süslemelerle hediyelik eşya yapılıyor. Su kabağından bir de kemane yapılır ki belki de ona en çok bu yakışır; Teke yöresinin, içe işleyen, ince sesli, dokunaklı çalgısı. Buna kısaca “kabak başı” diyoruz. Yok yok ... Bade de yakışır muhakkak... İçti yanmışlara soğucak su vermek de...

Girişte Gümilcine türküsünün sözlerini yazdık. Bir kabaklı türkü de Konya'dan derlenmiş:

“Kabağı boynuna takarım / Hovardayı gözünden çıkarım / Senin gibi çapkını hay aman / Pazarlarda satarım ...” Bu türkü, elinde kabak kemane olan bir ozana söylenmiş gibi... Ne dersiniz? Şöyle ki, ozan elinde kemanıyla bir kadına “dolanıyor”, ona türkü söylemeye çalışıyor, kadın oralı değil, yüz vermiyor, *“Biliyorum senin niyetini, hadi aralaş...”* demeye getiriyor.

Bir de kıssadan hisse anlatalım kabak üzerine: Vaktiyle “Kalenderiye” dervişlerinden biri, nefsiyle mücadele ede ede, olgunluk mertebesine yükselir. Anlayışınca her türlü süsten, gösteriştten, varlıktan da vazgeçmesi gerekir. İş yalnızca yamalı bir hırka giymekten ibaret değildir. Görünür süslerden de arınması gerekir... Saç, sakal, bıyık... Ne varsa... Hepsinden... Soluğu berberde alır:

“Vur usta, her yan dümdüz olsun!”

Berber, dervişin saçlarını kazımaya başlar. Derviş aynada kendine bakar. Başının sağ tarafı tamamen kazınmıştır. Berber tam usturayı diğer yana vuracakken, kara yağız bıçkın bir kabadayı, nara atarak içeri girer. Dervişin başının kazınmış yerine okkalı bir şaplak atar:

“Kalk bakalım kabak... Kalk da tıraşımızı olalım!” diye kükrer.

Dervişlik bu ya... Sövene dilsiz gerek... Vurana elsiz... Usulca yerinden kalkıp kenara çekilir. Berber mahcup, korkmuştur. Ses çıkaramaz. Kabadayı koltuğa

oturur. Berber tıraşa başlar. Fakat küstah kabadayı tıraş esnasında da sürekli aşağılar dervişi: “Kabak şöyle, kabak böyle...” diye eğlenir durur. Tıraş biter, kabadayı dükkândan çıkar. Henüz birkaç adım atmıştır ki, ne görsün! Geminden boşanmış atların çektiği bir araba yokuş aşağı hızla üzerine gelmekte. Kabadayı şaşkınlıktan yol ortasında kalakalır. Belki de onu orada bir tutan vardır. Kim bilir. Derken, iki atın arasındaki arabanın uzun sivri oku, kabadayının karnına batar. Bağırış çağırış... Kabadayı oracıkta mevta... Berber şaşkın, bir manzaraya bakar bir dervişe... Gayriihtiyari sorar:

“Biraz ağır olmadı mı derviş baba?”

Derviş, mütevekkil, orali olmaz:

“Vallahi gücenmedim ona. Hakkımı helal etmiştim. Gel gör ki kabağın da sahibi var. O gücenmiş olmalı.”

Kabak üzerine söz uzun. Bir türü daha var, ilahi tarzında, önce öyküsü:

Hocanın biri ramazan ayında bir köye imam durur. Köylüler imamı otuz gün boyunca nöbetleşe iftara çağırarak üzere anlaşılır.

İlk gün imam muhtarın evine gidecektir. Muhtar, eşine eve misafir getireceğini haber vermeyi unuttur. Yemekte kabak aşı vardır. Muhtar, imam ile çıkagelince, muhtarın eşi mahcup olsa da pişirdiği kabağı koyar sofraya. İmam, kadının mahcubiyetini fark edince, durumu düzeltmeye çalışır: “Ooo! Kabak aşı! Pek severim. Evliyalar, enbiyalar yemeğidir!..” İkinci gün imam başka bir eve davetlidir. Evin hanımı, bir yol idip muhtarın karısına; imamın hangi yemekten hoşlandığını sorar. Muhtarın karısı, biraz da abartarak, “Kız anam, hoca kabaktan başka heç bir şey yemez, her şeye perhizmiş” der. Hocaya kabağı yedirdi ya boşboğazlık edecek!.. İkinci gün de imam kabak yer. Derken imamın kabaktan başka yemek yemediği evden eve yayılır. İmam otuz gün boyunca kabak yer. İçi dışı kabak olur. Ramazanın son günü, köylüler kendisinden ilahi okumasını ister. Hocanın ilahi okuyacağını duyan çoluk çocuk, kadın erkek herkes gelir camiye. Hocanın canına tak etmiştir. Başlar ilahiye. Bakalım ne der:

“Yeniköy’e imam oldum

Yedice bela mı buldum

Kabak yemeye mi geldim

Olur mu ya resulullah

Kabak pişer tüte tüte

Hasret kaldım bala ete

Kabak Yeniköy’den öte

Gider mi ya resulullah.

Akşam kabak sabah kabak

Bana olan şu işe bak

Ne karın kaldı ne göbek

30 günde 90 tabak

Yenir mi ya resulullah

Yeniköy’de yuttum hapı

Kabak gezer kapı kapı

Kabaktan kaşığın sapı

Döner mi ya resulullah. “